

GLOBALNI OBRAZOVNI PAKT

Dana 27. listopada, na uočnicu 60. obljetnice objavljivanja Deklaracije Drugoga vatikanskog koncila o kršćanskom odgoju *Gravissimum educationis* (u nastavku GE), papa Lav XIV. je u bazilici sv. Petra u Vatikanu potpisao apostolsko pismo *Crtati nove zemlje vide nade*. Sveti Otac ovim je pismom želio skrenuti pozornost na složenost odgojnog ozračja u današnjem vremenu, kada se odgoj kao takav sve više dovodi u pitanje. Nije rijetkost da ga se osporava, zaboravlja na njegovu važnost, pa čak i zlorabi. Pa ako svijet to i ne čini uvijek izravno, u suvremenom društvu odgojni je ambijent ipak fragmentiran i digitaliziran, što otežava odgoj kakav smo nekad poznavali i zamišljali.

Upravo zato što za Katoličku Crkvu odgoj nikada nije bio nevažna stvarnost, nego sastavni dio njezina životnog stava i poslanja, Crkva i danas suvremeni svijet shvaća kao svoj izazov. Kao zajednica Kristovih vjernika uvijek je osjećala potrebu da naviješta istinu Isusa Krista cijelome svijetu, to jest da ljude odgaja cjelovitom vjeron i u vjeri, bez obzira u kakvom svijetu živjela. Služeći se vrlo upečatljivim slikama, papa Lav XIV. je istaknuo da treba ponovno usmjeriti pogled na „kozmiologiju kršćanskog odgoja (*paideia*)“, to jest ponovo zaživjeti stoljetnu viziju koja je sposobna nadahnuti višedimenzionalne vidove obrazovanja. Papa je uvjeren da je odgoj kao plovidba morem za koju je potrebno više važnih elemenata. Kao što su se nekad mornari služili zvijezdama kao navigacijskim orijentirima, tako i danas u odgoju treba imati takve orijentire. A jer su zvijezde bile na svodu nebeskom, treba znati što je svod nebeski odgoja. Nadalje, vrlo važne navigacijske naprave su kompasi, koji omogućuju još sigurniju i pouzdaniju plovidbu.

Ishodište svemu i jamstvo sigurnog putovanja bila je Kristova radosna vijest: „Od svojih početaka Evanđelje je generiralo 'obrazovne konstelacije': skromne i snažne istovremeno, sposobne čitati vrijeme, čuvati jedinstvo između vjere i razuma, između mišljenja i života, između znanja i pravde. One su bile, u olujama, sidro spasa; a u mirnom vremenu, razapeta jedra. Svjetionik u noći za vođenje plovidbe“ (CZN 1,2). A i cilj same Deklaracije *Gravissimum educationis* bio je da stvori veliki potencijal i kapital, koji Papa naziva svodom, a riječ je o školama i sveučilištima, pokretima, institutima i udrugama, redovničkim zajednicama te nacionalnim i međunarodnim mrežama odgoja. Odgojni svod vjere o kojem govori Papa, nije neka vrsta vjetrova i oblaka koji se pokreću nasumce, koji dolaze i odlaze,

već je to čvrsti svod koji jedini može poslužiti kao pouzdan orijentir, jer odgoj nije pitanje prolaznih mijena, nego proces usvajanja čvrstih uporišta, pa i onda kada je život dinamičan kao nemirno more. Upravo zato što je život dinamičan, još su potrebnije čvrste i pouzdane uporišne točke na tako važnom putu života. Jedna od tih čvrstih točaka je i deklaracija *Gravissimum educationis*, koju Papa zove kompasom, jer jasno odražava stajališta Crkve o odgoju osobe koji započinje u obitelji, a toliko je važan da ga trebaju pomagati sve crkvene i društvene strukture.

Svetome Ocu bilo je važno istaknuti koliko se danas i Crkva i društvo moraju boriti za cjeloviti odgoj osobe u svim njezinim dimenzijama: duhovnoj, intelektualnoj, društvenoj, afektivnoj, tjelesnoj. Nijednu ne treba prepustiti slučaju, već je treba sustavno razvijati, snažno ističući istinu da se one ne suprotstavljaju, nego pretpostavljaju i nadopunjuju. No u cijelom odgojnom procesu nezamjenjiva je uloga ćudoređa, koje nije samo pitanje apstraktnih etičkih principa nego i ispravnog svakodnevnog života. Osim toga, jasno uočava napast današnjega vremena da se odgoj i obrazovanje stave u službu novca i profita, funkcionalnosti i praktične korisnosti, umjesto da materijalna sredstva i izvanjska dobit budu u službi izgradnje osobe, njezine cjelovitosti i dobra: „Obrazovanje ne mjeri svoju vrijednost samo na osnovi učinkovitosti: mjeri je prema dostojanstvu, pravednosti i sposobnosti služenja općem dobru. Ova cjelovita antropološka vizija mora ostati temeljni oslonac katoličke pedagogije“ (4,2).

Upravo polazeći od te svijesti da je katolička antropološka vizija cjelovita te da je blagoslov ne samo za katolike već i za cijeli svijet, Papa je, svjestan globalne opasnosti za cijeli svijet od iskrivljenog poimanja odgoja i obrazovanja u suvremenom društvu, odlučio obnoviti poziv da se prione uz Globalni obrazovni pakt, na koji je 2019. pozvao već papa Franjo. Jer dok u svijetu glavnu riječ vode moćnici kojima je prvotno na pameti probitak, jasno je da će odgoj i obrazovanje biti ugroženi, a time i oni najmlađi i najosjetljiviji. Jer jedno je pravilo vrijedilo u svim razdobljima čovječanstva: kada netko želi držati ljude u pokornosti i iskorištavati ih, onda ih drži u neznanju. Nadasve je opasno duhovno neznanje i duhovna nejasnoća, zbog čega su ljudi nerijetko izgubljeni kao lađe u nemirnome moru. Najčešće moćne hijerarhije zlorabe svoje položaje i utjecaj da bi svijet držali u neznanju, a ljude pod kontrolom time što im 'ukradu' odgoj ispred očiju. U globalnom svijetu globalne su i takve prijetnje čovječanstvu, kojima su izložena ponajprije djeca i mladi, kao i oni krhke dobi i životnog stanja. Od globalnih prijetnji

može se obraniti samo globalnim zajedništvom svih koji su zainteresirani za dobrobit čovjeka, koja se ostvaruje odgojem u pravim vrijednostima. Štoviše, i po tom zajedničkom odgojnom svjetskom savezu na koji su pozvane obitelji, škole i ustanove vraćamo se na izvore zajedničkog dobra. Uistinu, jedno je čovječanstvo, te bi ljudi trebali živjeti univerzalno bratstvo kojemu je u temelju Bog, i poštivati zajedničko 'globalno državljanstvo' oblikovano na kreposnu životu. Samo tako izgrađuju jedni druge i cijelo društvo u zajedničkoj odgovornosti. Zato će i papa Lav XIV. reći da treba prihvatiti poziv na zajednički savez: „To je poziv na stvaranje saveza i mreže za odgoj u duhu univerzalnog bratstva. Njegovih sedam smjernica ostaje naša osnova: staviti osobu u središte; slušati djecu i mlade; promicati dostojanstvo i punu uključenost žena; prepoznati obitelj kao prvog odgajatelja; otvoriti se prihvaćanju i uključivanju; obnoviti ekonomiju i politiku u službi čovjeka; čuvati zajednički dom.“ (10,1)

Dio katoličke pedagogije koja snosi odgovornost za odgoj budućih naraštaja je i teologija koja kao znanost pomaže u izgradnji cjelovite antropološke vizije koju zagovara Crkva. Kad je riječ o odgoju, teologija je jedno od oruđa u Božjim rukama kojim se Bog služi izravno da otkriva i prenosi Božja blaga onima koji se žele njima odgajati. Jer teologija je znanost koja upućuje izravno na spoznaju Sina Božjega kao primarnog odgojitelja bez kojeg se ne može odgajati za spasenje i za uzvišene vrednote. Sve što je u skladu s Logosom, pridonosi ostvarenju odgojnog cilja prema kojemu svi ljudi teže.

A budući da danas živimo u pragmatičnom svijetu u kojem se osjeća da su humanističke znanosti, a time i teologija u krizi, što se očituje pa slabom intenzitetu zanimanja za teološke studije jer ih ljudi počesto gledaju isključivo kroz optiku pragmatičnosti, ipak ne treba odustati od nje, već treba na njoj graditi cjelovit odgoj osobnosti, budući da u današnjem svijetu počesto izostaje ona duhovna sastavnica. Treba je promicati kao posebnu znanost bez koje nema cjelovitog očovječenja niti prave vizije života. Oni koji istinski ljube teologiju, znaju da nije dovoljno težiti k pragmatičnim ciljevima života ako nema cjelovite vizije koju može dati samo Božji Logos, koji se i utjelovio da bude cjelovit odgovor na potrebe cjelovitog odgoja. Još od najstarijih kršćanskih vremena on je bio nadahnuće, cilj i sredstvo cjelovitog odgoja, ali i univerzalni Odgojitelj koji odgaja cijelo čovječanstvo svojim nadahnućima. Ovu istinu najjasnije su prenijeli učitelji Aleksandrijske škole na prijelazu iz 2. u 3. stoljeće, čime i nama danas daju putokaz da preko njega, univerzalnog Odgojitelja, otkrivamo sveopće bratstvo ljudskoga roda. To pred

nas stavlja nove zadaće u suvremenom društvu, koje univerzalno bratstvo pokušava graditi na ljudskim, a ne na božanskim temeljima. Bog iz kojega izvire sva univerzalnost, pred nas stavlja zadaću da se odgajamo u univerzalnim vrijednostima te da uvijek jasnije ističemo kako principi katoličkog odgoja nisu uski i ograničeni na jednu vjersku denominaciju, već su univerzalni u mjeri univerzalnog Logosa. Nisu isključivi, već su uključivi u mjeri u kojoj je samo Bog prema nama ljudima uključiv.

Iz tog je razvidno da teologija ima svoja obzorja koja se podudaraju s nebom, te ih želi otkrivati čovjeku. Njezina vizija nadilazi ljudska obzorja upravo zato što svakom čovjeku nastoji otkriti stvarnost koja stoji iza obzorja. A za one koji se odvažavaju na ovo putovanje odgojne cjelovitosti, teologija pomaže crtati zemljovide koji su neophodni da bi se ljudi orijentirali na zemlju, da bi znali kamo će ići i gdje su bili. Svima je jasno da određene zemljovide crtaju ljudi koji se ravnaju prema moći i bogatstvu, vojnim ili gospodarskim strategijama, ali ne vide smisao ni sadržaj onoga što se nalazi iza obzorja. Bog, međutim, ima svoje zemljovide i želi da među ljudima bude onih koji su spremni crtati ih zajedno s njime za novu viziju ljudskoga bratstva i ostvarenje zajedničkih univerzalnih ciljeva kojima su ljudi kao stvorenja zadani. Objava i utjelovljenje pisaljke su kojima on ucrtava nebeske zemljovide na zemlji, a teologija pokazuje koliko je korisna time što ih ispravno čita i tumači prikladnim jezikom. Kao znanost o vjeri i objavi, kao službenica njegovog svetog utjelovljenja, i ona mu pomaže da svoje zemljovide dobro ucrtava, ne samo u knjige nego i u ljudska srca. Pomažući Bogu da dođe do čovjeka, a i čovjeku da se služi Božjim zemljovidima na cjelovitu korist po kojoj naposljetku dolazi do spasenja, teologija ispunjava svoje uzvišeno poslanje.

Ivan Bodrožić